

Ряд інших вчених переконані, що індивідуальний рівень віктимологічного запобігання охоплює профілактичні заходи стосовно осіб, які, враховуючи їхню поведінку або сукупність особистісних характеристик, можуть із великою ймовірністю стати жертвами злочинів.

Якщо узагальнити зазначені та інші підходи науковців, то можна вивести таке визначення поняття “індивідуального віктимологічного запобігання злочинам у місцях позбавлення волі” як особливого порівняно із загальним явищем, а саме: “...Це особливий вид віктимологічного запобігання злочинам, що здійснюється персоналом установ виконання покарань і слідчих ізоляторів спільно з іншими суб’єктами профілактики злочинів і спрямований на виявлення й забезпечення особистої безпеки засуджених та інших осіб із підвищеним рівнем віктимності”.

ПРОФІЛАКТИЧНА РОБОТА З НЕПОВНОЛІТНИМИ У ВИХОВНИХ КОЛОНІЯХ

Волянюк О.Д., адюнкт кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС

Профілактику слід починати з з’ясування способу життя особи неповнолітнього тому що це той індикатор, який допомагає вловити всі тонкощі поведінки і спілкування підлітка та дозволяє визначити ступінь його виправлення. У характеристиці способу життя вихованців у виправних колоніях необхідно враховувати наступні показники: рівень освіти неповнолітніх та стан їх захворювання на період засудження. Так хворих на алкоголізм і тих, що зловживають алкоголем збільшився у 2,5 рази, хворих на наркоманію та вживають наркотичні засоби - в 12 разів, хворих на туберкульоз - у 33 рази. Більше 25% підлітків, що потрапляють у виховні колонії, мають дефіцит ваги в різних стадіях. Практично третина підлітків мають різні відхилення у психічному розвитку. Переважна частина вихованців не має освіти, відповідного зросту. Кожен десятий-сирота або залишився без піклування батьків.

Для надання відповідного виховного впливу на ту чи іншу категорію засуджених (в залежності від умов відбування покарання) необхідна їх класифікація. В залежності від категорії, до якої віднесено засуджений, до нього повинні застосовуватися відповідні прийоми і способи профілактичної роботи, підібрані на основі педагогічної доцільності та обгрунтованості.

Правильна, науково обгрунтована організація виховної роботи вимагає врахування різних факторів, у тому числі що стосуються мотиваційного середовища формування поведінкових установок. У даному випадку важливе значення має вивчення найпоширеніших

стереотипів поведінки засуджених, що виробляються в результаті неоднакового сприйняття виправного впливу різними групами осуждених.

Сприйняття - це цілісне відображення предметів, ситуацій, подій, що виникають при безпосередньому впливі зовнішніх подразників.

Будучи етапом і елементом пізнання навколишнього світу, сприйняття тісно пов'язано з психікою людини, його відчуттями, мисленням, пам'яттю, увагою, мотивацією. Сприйняття є схожою посилкою для регуляції поведінки, формування ставлення до дійсності окремих індивідів і соціальних груп, в тому числі різних категорій неповнолітніх засуджених.

Не можна не підкреслити, що педагогічно правильно організований режим життя в умовах виховної колонії нерідко, крім бажання вихованця, формує його погляди, відносини, стиль поведінки. Відзначаючи виняткову значущість відносин, А.С. Макаренко підкреслював, що у неповнолітніх правопорушників в наявності дефективність відносин з навколишнім світом і що саме вони складають істинний об'єкт педагогічної роботи.

Слід зазначити, що однією з серйозних перешкод, що стоять на шляху виправлення в умовах виховної колонії є асоціальна субкультура з її специфічним набором ціннісних орієнтацій, норм поведінки, мережею стійких неформальних взаємозв'язків неповнолітніх засуджених. Виходячи з результатів досліджень, можна стверджувати, що вона нав'язує засудженим певний нормопорядок, як в психологічних, так і фізіологічних відносинах.

Саме це змушує одних - скептично ставитися до засобів виховання, інших - відкрито протидіяти зусиллям персоналу, третіх - залишатися "в стороні" від проведених виховних заходів.

З психологічної точки зору асоціальна субкультура або так звана "інше життя", являє собою досить стабільну мережу безпосередньої взаємодії засуджених. Вона об'єктивна в неформальних стандартах поведінки, внутрішньо-міжгрупових відносинах, неписаної нормативно ціннісній системі.

Варто відзначити, що таке утворення спонтанно розвивається у межах будь-якої соціальної організації і становить її приховану неформальну структуру. У загальному вигляді - це не має правового статусу самоорганізації засуджених, що виникає в результаті задоволення потреб особистості в сфері психологічних відносин чи інших значущих цілей в період відбування покарання.

Не можна, разом з тим, не визнати той факт, що, незважаючи на зовнішній примітивізм, самоорганізація неповнолітніх засуджених виконує важливі, нерідко психотерапевтичні функції.

У силу соціальної ідентифікації засуджений послаблює вплив потужного психічного стресу, яким є тотальний інститут позбавлення волі зі всіма негативними наслідками. Разом з тим, участь в

субкультури робить негативний вплив на особистість і групи засуджених. Прийняті в ній цінності і стандарти поведінки вступають у протиріччя з нормами і моделями взаємодії формальної організації.

У межах змісту субкультури змінюється суб'єктивна привабливість заходів виправного впливу. Наприклад, вчинення протиправних вчинків у стінах виховної колонії, яке тягне такий засіб дисциплінарного впливу, як поміщення в дисциплінарний ізолятор, піднімає престиж особистості неповнолітнього засудженого в очах асоціальної групи.

Навпаки, сприяння адміністрації або участь в органах самоврядування збільшує ризик стати об'єктом глузувань і переслідувань. Нерідко це автоматично призводить до падіння статусу з усіма наслідками.

Цілком зрозуміло, що в результаті подібної трансформації групової свідомості в мікросоціальної середовищі консервуються злочинні цінності і стандарти, спрямовані на нейтралізацію виховних заходів. З функціональної точки зору, охоронне по суті і криміногенне по орієнтації, вплив субкультури виявляється настільки сильним, що включення у злочинну діяльність стає цілком реальним фактом навіть після звільнення з місць ізоляції.

Міжгрупові відносини впливають на систему уявлень і поглядів засуджених. Це свідчить про те, що фактори ізоляції сприяють інтеграції в групи і збільшують залежність засудженого. Чим важливіше для вихованця група і вище займаний в ній статус, тим менш самостійним він стає у виборі індивідуальної лінії поведінки.

Таким чином, знаючи найбільш важливе для засудженого групове членство, можна передбачити характеристики його поведінки в різних ситуаціях. Цей важливий момент необхідно враховувати психологові при плануванні індивідуально-орієнтованого впливу.

Як видається, що одним з найважливіших напрямків профілактики правопорушень у виховних колоніях є роз'єднання неформальних груп, виховання, так званої, самодостатньої особистості через розвиток вольової саморегуляції неповнолітніх засуджених.

ОСОБЛИВОСТІ ВІКТИМОЛОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ

Давлет-Горєєва Л.В., слухач магістратури НАВС

Якщо розглядати особливості віктимологічної профілактики серед неповнолітніх, то можна сказати про те, що вони впливають зі специфіки самого її об'єкта. Тому необхідно проаналізувати ці особливості, виходячи з теоретичних засад віктимології. Основним фактором віктимності неповнолітніх є їх вік. У свою чергу, дана віктимність обумовлена двома чинниками: 1) незавершеністю